

2196. Έστία. Έκδίδεται κατά κοριακήν. Έτος Ε'. Τόμος Ι'. 10 Αυγούστου 1880. Αριθ. 241 (189). Λεπτά 20. Αθήναι, γραφείον της Έστίας, οδός Σταδίου, αρ. 6, 4^{ος}, σελ. 16. Περιεχόμενα: Σφραγίς της γενικής αστυνομίας Νάξου. — Φραγκίσκος Huber. — Άνευ οικογενείας. (Μυθιστορία Ε. Μαλλό, βραβευθείσα παρά της γαλλικής Ακαδημίας. Μετάφρ. Α. Ρ. Παγκαβή). — Ζήσης Σωτηρίου. — Οί μάστερες της επιστήμης. (Εκ τών του Gaston Tissandier. Μετάφρ. Ελκής Σ. Σούτσου). — Εορτή οικογενειακή. — Κηδεία εν Ίκωνια. — Οίκια εκ βρύχων. — Ο ήλιος εν μέση νυκτί. — Τα πεπόνια του σουλτάνου Άμουράτ. — Δάνειον πνεύμα. — Έντυπώσεις. — Άλλήθειας. — Σημειώσεις. — Μία συμβουλή καθ' έδομάντα.

Αι εν Τροία ανασκαφαί του κ. Σχλίεμαν.

Την 24 λήξαντος μηνός εγένετο εν Βερολίνω έναρξιν των εργασιών της «Εταιρίας των Γερμανών ανθρωπολόγων», συνερχομένης εφέτος εις ενδέκατον Συνέδριον, να συζητήση και άποφανθή επί παντοίων ζητημάτων αναγομένων εις την έρευναν της προϊστορικής της γης καταστάσεως. Διά τας συνεδριάσεις της Έταιρίας ταύτης η Κυβέρνησις είχε παραχωρήσει την αθούσαν της Βουλής των αντιπροσώπων κατά δε την πρώτην συνεδρίαν ο κ. Σχλίεμαν, μέλος επίτιμον της Έταιρίας, ανέγνω ενώπιον πυκνοτάτου και εκλεκτού άκροατηρίου, εν ω διεκρίντο ο πρίγκιψ διάδοχος του γερμανικού θρόνου μετά της πριγκιπέσσης συζύγου του και ο δούξ διάδοχος του Μετίνιγεν μετά της δουλουθίας των, μακράν έκθεση περί τών δι' αυτού γενομένων εν Τροία ανασκαφών, ών τα άποτελέσματα τοσοῦτον ζωηρόν διήγειραν ένδιωφέρον άπανταχού της Εϋρώπης. Έν τη αθούσῃ υπήρχον ανηρτημένα λαμπρά σφειδιογραφήματα και πίνακες, εικονίζοντες τα πρωτικά εθνήματα και τας ανακαλύψεις, ών μετὰ εγένετο εν τη έκθεσι.

Μετά τας συνήεις διατυπώσεις διά την έναρξιν των εργασιών του Συνεδρίου και την άριξιν του αυτοκρατορικού διάδοχου, ο προεδρεύων έδωκε τόν λόγον εις τόν κ. Σχλίεμαν. «Γενική τότε έπεκράτσει σιγή εν τη αίθούσῃ, λέγει η γερμανική έφημερίς, εξ ης άρυσέμεθα την αφήγησιν ταύτην, πάντων δε τα βλήματα έστράφησαν πρὸς τόν ρήτορα. Ο κ. Σχλίεμαν έχει όψιν αλληθούς πεπαιδευμένον. Η έξυρισμένη και ήλιόκαυστος μορφή του δεικνύει αγαθότητα μάλλον η χαρακτήρος ισχύον, ένω δ' εκ πρώτης όψεως διαλέπει τις εν αύτῃ τήν άνένδοτον επιμέλειαν, εις ην όφείλεται η έκτακος των εργασιών αυτού επιτυχία, δέν άνευρίσκει όμως τὸ άπταιτον θάρρος και την καρτερίαν εκείνην, δι' ης κατισχύει τών πολλών και ποικίλων πολεμίων και κοινωμάτων, άτινα παρουσιάζοντο αύτῷ καθ' όλον τὸ διάστημα της επιχειρήσεως. Έν τη προεδρικῇ τραπέζῃ παρ' αὐτόν εκάθητο εκείνη, ητις τοσοῦτον δραστηρίως μετέσχε των εργασιών του, ητις ένεψύχου και διπεξέχαιε τὸν ζήλον του, οσάκις εν ταῖς δυσχεραίαις του έργου κατεβάλλετο: η σύζυγός του. Τίς προσέβλεπων τήν άπείριστον άλλ' ώφραν έτι ταύτην γυναίκα, τήν φέρουσιν καλαισθητός λευκήν περιβολήν, ηήελεν όποθεσει ότι αύτη κατόηκασεν εν τοῖς άνακτόροις του Πριάμου, οτι έφερον εφ' έαυτης τὰ κοσμήματα της άρπαγείσης Ελένης η τών δεσποινών της άλλης του βασιλείως του Ίλίου, οτι έκέκτητο τὸν θησαυρόν του Πριάμου; Άλλ' έάν επ' όλίγον ηήελε παρατηρήσει τὸ ισχυρόν και άσφαλές αὐτης βλέμμα, τὸ υπερήφανον, εύσταθές, σχεδόν άνδρικόν αὐτης ήθος, εύκολώτερον ηήδονα να φαντασθῇ αύτην εν μέσῳ των πρωικών έρειπίων περιφερομένην, διατάσσουσιν και διευθύνουσιν τας εργασίας η εν τῷ μαγευρικῷ εργαζομένην. Τα βλήματα της δηγύρως πάσης έστράφησαν τὸ πρώτον πρὸς τήν κυρίαν Σχλίεμαν, ότε εν τη έκθεσι εμνήσθη αὐτης ο σύζυγός της και άνέφερε τὸν ένθουσιασμόν, μεθ' οὗ άριερώθη εις τήν επιχειρήσιν του».

Της έκθέσεως ταύτης περίληψιν ακριβῆ παραθέτει η γερμανική έφημερίς, μεταφέροντες δ' αύτην ένταῦθα χάριν των ημετέρων αναγνωστών. Ο κ. Σχλίεμαν ήρξατο της προαγματικής αὐτοῦ διά περιγραφῆς της κολλάδος της Τροίας και του λόφου Ίσαρλίκ, μνημονεύσας δε τας εν τη άρχαιοτάτῃ ισχυράσας δοξασίας περί της τοποθεσίας της δημηρικής Τροίας, ήφατο είτα διά βραχέων τών εν τοῖς

καθ' ημᾶς χρόνοις γενομένων έρευνών περί της θέσεως της περιουήμου πόλεως, και άνέφερε τήν επί 90 έτη επικρατήσαν έσφαλμένη θεωρίαν του Le Chevalier, οστις έθεσε την Τροίαν παρά τὸ νῦν Μπουνάρβας, θεωρίαν, ης τὸ όλως σαθρόν ηήδη από του 1868 κατείδεν ο κ. Σχλίεμαν και δι' ανασκαφών κατέδειξε. Τότε, εξακολουθεῖ ο ρήτωρ, έστρεψα τήν προσοχήν μου πρὸς τήν θέσιν του Ίλίου της αιολικής άποικίας, ην έκτοτε ηήδη νεώτεροι τινές επιστήμονες, οἱοι ο MacIaren, ο Eckenbrechen, ο Γεώργιος Γρότε, ο Ίούλιος Βράουν και ο Frank Calvert υπέδειξαν ως τήν θέσιν της άρχαίας Τροίας. Ένταῦθα παρητήρησα άμέσως ότι ο λόφος Ίσαρλίκ συνίστατο κατά τὸ πλείστον εκ συγγενῶν μεταγενεστέρων, η δε υπόθεσίς μου αύτη επεκυρώθη πληρέστατα διά δοκιμαστικής ανασκαφῆς, ην ένήργησα κατά Μάρτιον του 1870. Τούτου έννεκα άπεφάσισα να διερευνήσω τόν λόφον τούτον, έπειδή όμως πρὸς τούτο είχαν ανάγκην φερμάνιου, μόλις εν έτει 1871 ηήδυνθη, άντροφον έχων τήν όπέρ του Όμηρου ένθουσιώσαν σύζυγόν μου, να άρχίσω συστηματικᾶς ανασκαφᾶς, ας, διακόπιων ένιστε, εξακολουθήσα μέχρις Ιουνίου του 1879. Η έκδοσις των ανασκαφών τούτων υπερεβη πᾶσαν μου προσδοκίαν, διότι, όπως φθάσω μέχρι του άρχικοῦ έδάφους, εις βάθος 16 μέτρων από της επιφανείας, συνήντησα τὰ γιγάντια πολλάκις έρειπια επτά πόλεων. Οδδέποτε μέχρι τού νῦν και οὐδαμού άπήντησέ τις τοιαῦτην γιγαντείων έρειπίων επισώρευσιν, και όμως η εν Ίσαρλίκ παρουσία αὐτὴν οὐδαμῶς έπρεπε να εκπλήξη, διότι, και μη λαμβανόμενός δι' όψιν της ιστορικής αξίσεως περί υπάρξεως ένταῦθα του δημηρικοῦ Ίλίου, ο τόπος οὗτος κείται επί της οδοῦ των παναρχαίων μετοικίσεων της Ίνδοευρωπαϊκής φυλής, ητις κατήλθεν εκ της πρώτης αὐτης εν τῇ Ανατολῇ κριτίδος πρὸς τήν Δύσιν.

Ένταῦθα ο ρήτωρ κάμνει βραχείαν περιγραφὴν των 7 επ' άλλῃλας κειμένων πόλεων εν Ίσαρλίκ. Υπεράνω πασών έκειτο τὸ αιολικόν Ίλιον, όπὸ τὸ όποιον έρχεται λυδικόν τι ίδρυμα, είτα προϊστορικῆς κυλινθ πόλεως, ης τὰ έρειπια έχουσι βάθος δύο περίπου μέτρων, όπὸ δε ταύτην άλλῃ άρχαιοτέρα προϊστορικῆ πόλεως, περιλαμβανόμενη εις έρειπίων στρώμα 3 περίπου μέτρων έχον βάθος. Υπὸ τήν πόλιν ταύτην ο κ. Σχλίεμαν εύρε τὰ έρειπια, 3 περίπου μέτρων βάθους, πόλεως κατά τὸ πλείστον πλινθοκίστου, ητις φαίνεται έξανθρωπησα διά φοβεράς καταστροφῆς υπό πολεμίας χειρός. «Ός ο έντιμος συνεργάτης μου Βίρχωβ έπέσθη, έκτός της υπό του πυρός άίχτης μεινάσης νοτιο-ανατολικῆς γωνίας της πόλεως, οὐδεὶς σχεδόν υπάρχει λίθος εν όλῃ τῇ πόλει, μη παρέχων διά της κεκαυμένης αὐτοῦ όψεως μαρτύρια καταφανῆ του φοβεροῦ πυρός, οὗ τινος βορὰ εγένετο. Οτι δε η πόλις υπέστη αἰφνιδίαν υπό έχθροῦ καταστροφήν, περί τούτου μαρτυροῦσιν οἱ σκελετοὶ των κορυθοφόρων άνδρῶν, παρ' ένι των όποιων εύρον λόγχην, και 10 θησαυροῦς χρυσῶν κοσμημάτων, οὗς άνείρον εις διαφόρους θέσεις, ιδίως δε δύο αὐτῶν οἱ τελευταῖοι οἱ επί παρουσία του Βίρχωβ εδρεθέντες, οστις μέγα αὐτῶν μέρος έσωσεν από βεβαίας καταστροφῆς». Έννεα των θησαυρῶν τούτων εδρεθῆσαν εν τῇ μεγίστῃ οἰκίᾳ της πόλεως ταύτης, τήν οἰκίαν δε ταύτην ο κ. Σχλίεμαν θεωρεῖ πιθανώτατα ως τήν κατοικίαν του ηγεμόνος η βασιλέως. Τήν περίστασιν, ότι τα άνάκτορα του Πριάμου καθ' Όμηρον έπρεπε να είχαν 50 δωμάτια διά τούς υἱούς του και 12 διά τας θυγατέρας του, ο κ. Σχλίεμαν έξηγεῖ λέγων ότι ο Όμηρος διηγείται ημῖν τὸν περί Τροίας άρχαῖον μῦθον κατά τὰ έπὶ των χρόνων τὸν επικρατοῦντα έθῃ, ως δε πράγματι υπάρχει ο βασιλικός οἶκος φαίνεται εν τῇ εἰκόνι, ην ο κ. Σχλίεμαν παρουσιάζει εις τήν δημήγυριν.

Υπὸ τὰ έρειπια της πυρποληθείσης ταύτης πόλεως υπάρχει πάλιν μεγάλη ξένης γῆς επισώρευσις 7 μέτρων βάθους, καλύπτουσα τὰ έρειπια δύο άρχαιοτέρων έτι πόλεων, ίδρυθεισών ένταῦθα της μιᾶς επί τήν άλλην εν τῇ παρόδῳ των αἰώνων. Εἰς άπάσας σχεδόν τας πόλεις ταύτας ο κ. Σχλίεμαν εύρε 13 πελέκεις εκ νεφρίτου λίθου, οφτινες κατά τήν γνώμην Ἀγγλων ορυκτολόγων, έπειδὴ εν τῇ Εϋρώπῃ και τῇ δυτικῇ Ἀσίᾳ ο νεφρίτης οὐδαμού εδρίσκειται εν φυσικῇ καταστάσει, άναγκάως προέρχονται εκ των όρέων Κιπεν-lun, και δι' ανταλλαγῆς των άρχεγόνων κατοίκων μετηνέ-

χθησαν ένταυθα. Ἡ κεκαυμένη πόλις, ἣν ὁ Σχλίσμαν μετὰ τοῦ Βίργωφ, Βουρνουφ, Calvert καὶ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἰδόντων αὐτὴν ἐπιστημόνων ἐκλαμβάνει ὡς τὴν ὁμηρικὴν Τροίαν, εἶνε ἡ τρίτη ἐν τῇ σειρά ἐκ τῶν κάτω. Εὐκταίον θὰ ἦτο κατὰ τὸν ῥήτορα νὰ ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ Ὀμηρος ὑπῆρξεν αὐτόπτης τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου. Τοῦτο ὁμῶς δυστυχῶς δὲν κατορθώθη νὰ ἀποδειχθῇ. Ἐν τοῖς χρόνοις, καθ' οὓς ὁ Ὀμηρος ἔζη, τὰ ἔφη ἦσαν ἐν κοινῇ χρήσει, ὅπερ δεικνύει ὅτι ὁ αἰθέρος ἦτο ἤδη γνωστός, ἐν ᾧ ἐν Τροίᾳ τὰ ἔφη ἦσαν ὅλως ἄγνωστα, οὐδεμία δ' ὑπῆρχε περὶ σιδήρου ἰδέα. Πλὴν δὲ τούτου ὁ πολιτισμός, ὃν ὁ Ὀμηρος περιγράφει, εἶνε κατὰ αἰῶνας βραδυτέρος ἐκείνου, ὃν ἔφερον εἰς φῶς αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ κ. Σχλίσμαν. Ταῦτα ὁμῶς συμβαίνει, διότι ὁ Ὀμηρος παραδίδει ἡμῖν τὴν τραγικὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰλίου ὡς αὐτὴ περιτλήθη ἐν αὐτὸν ὑπομεταγενεστέρων αἰσίων, καὶ πρὸς τούτοις περιβάλλει τὰ συμβάντα τοῦ πολέμου καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως διὰ περιβολῆς ἐκ τῶν ἐξῶν τῆς ἐποχῆς του ληφθεῖσης.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Σχλίσμαν ἐκτίθησι τὰ περὶ τῶν σφαιροειδῶν τύμβων, τῶν ἄλλως τάφων τῶν τρωϊκῶν ἡρώων λεγομένων, ὧν οἱ πλείστοι εἰσιν ἰδρυμένοι ἐπὶ τῆς ὀψήλης καὶ ἀποτόμου ἀκτῆς, ὅθεν ἡ θεὰ αὐτὴν διεγείρει ἰσθμὸς εἰς τὸν παραπλέοντα συγκινήσεις. Πλὴν τῶν δύο ἐκείνων τύμβων ὁ κ. Σχλίσμαν ἀναφέρει καὶ τοὺς ἄλλους αὐτοὶ ὑπάρχοντας, πρῶτον τὸν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Σιγείου κείμενον κωνοειδῆ λόφον, ὅστις ἀποδίδεται τῷ Πατρόκλῳ, εἰτα τὸν μεσημβρινώτερον ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ Σιγείου, τὸν νῦν καλούμενον «Τεπέ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου», περαιτέρω τὸν παρὰ τὸν ὄρμον τὸν Βεσικίαν κείμενον, ὅστις ἀποδίδεται εἰς τὸν Πηνέλεων, καὶ τέλος τὸν ἐπὶ τῆς ἄκρας, εἰς ἀπόστασιν ἐπτά χιλιόμετρον πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὄρμου τῶν Βεσικίαν κείμενον, τὸν «Οὐγέκ τεπέ» νῦν καλούμενον. Ἐκ τούτων τοὺς δύο τελευταίους ὁ ῥήτωρ διηρέυνησε καθ' ὅλοκληρίαν τοῦ τελευταίου δὲ τοῦ Οὐγέκ τεπέ, ὅστις ὑποτίθεται ὡς ὁ τάφος τοῦ Αἰσῆτου, παρουσιάζει εἰς τοὺς ἀκροατὰς ἀπεικόνισιν. Αἱ ἀνασκαφαί, αἱ αὐτοὶ ἐνήργησεν ὁ κ. Σχλίσμαν, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ τύμβος ἔχει βάθος 46 ποδῶν καὶ 4 δακτύλων, καὶ γείρεται ἐπὶ φυσικοῦ λόφου 37 ποδῶν ὕψος ἔχοντος. Εἰς 2 ποδῶν καὶ 8 δακτύλων βάθος ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἀπῆντησε πύργον 15 ποδῶν ὕψος καὶ πλάτος ἔχοντα, καθήκοντα δὲ εἰς βάθος 42 ποδῶν, ἐπομένως ἰδρυμένον 4 πόδας καὶ 4 δακτύλους ἄνω τοῦ ἀρχικοῦ ἐδάφους. Αἱ ὑπονόμου σκαφείσης ὑπὸ τὸν πύργον εὗρεν ἐν σφ' μέσω αὐτοῦ κοιλωμα, αἱ δὲ ἐξακολουθήσασαι ἐργασίαι τδείξαν ὅτι ὁ μέγας τετράγωνος πύργος ἦτο ἐκτισμένος ἐπὶ ἐτρογγύῳ κρηπιδώματι διαμέτρου 34 ποδῶν ἐκ πολυγώνων ὀγκολίθων, οἵτινες τοσοῦτον θαυμασίως ἦσαν συνηρμοσμένοι, ὥστε τὸ ὅλον κρηπιδῶμα ἐφαίνετο ὡς εἰ ἐξ ἐνός λίθου συνιστάμενον. Βορειοδυτικῶς τοῦ κρηπιδώματος τούτου ἐκτείνεται ἄλλο κρηπιδῶμα μεγαλειέρας περιφερείας ἐκ τετραγώνων εὐθέστων ὀγκολίθων. Ἐπειδὴ πιθάνως ἀμφοτέρων τῶν κρηπιδωμάτων οἱ λίθοι ἐξέσθησαν δι' ἐργαλείων σιδηρῶν, ὁ κ. Σχλίσμαν ὡς χρόνον τῆς ἀνεγέρσεως αὐτῶν παραδέχεται ἐποχὴν οὐχὶ ἀρχαιοτέραν τῆς μακεδονικῆς, ἡ τὸ πᾶν τὴν 5^{ην} πρὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδα· ἀλλ' ὁ πύργος, ἐὰν κρίνῃ τις ἐκ τῆς ἀτέχνου αὐτοῦ οἰκοδομήσεως, ἀνάγκη βεβαίως εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, τοῦτο δ' ὁ ῥήτωρ εὐρίσκει ἐπικυρούμενον καὶ ἐκ τῶν εὐρεθέντων ὑπ' αὐτοῦ ὑπὸ τὸν πύργον σιδηρῶν μαχαίρων καὶ τῶν πολλῶν τεμαχίων ἀγγείων τῆς νεωτέρας ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Ταῦτα ἀναφέρων ὁ κ. Σχλίσμαν καὶ ὑπομνηστικῶς ὅτι ἡ ἱστορία ἐνός μόνον ἐνταυθα ἰδρυθέντος τύμβου μνείαν ποιεῖται, οὐδαμῶς διατάζει νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὁ πύργος ἐκεῖνος εἶνε τὸ πρῶτον πρὸς αἰσθητικὴν ἱστορίαν μνημεῖον. Ὅτε δηλ. ἐν ἔτει 214 μ. Χ. ὁ αὐτοκράτωρ Καρακάλλας ἐπισκεφθεὶς τὴν κοιλάδα τῆς Τροίας, ἔθυσεν ἐν μὲν τῷ Ἰλίῳ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως εἰς τὸν ἦρωα τοῦτον, ἡδίστη, καθὰ διηγείται ὁ Ἡρώδιανός, νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν πρὸς τὸν Ὀμηρον καὶ τοὺς ἡρώας αὐτοῦ θαυμασμόν του διὰ τὸ τρόπον ὅλως παραδόξου. Ἐδηλητηρίσας δηλαδὴ τὸν προσφιλέστατον καὶ πιστότατον αὐτοῦ φίλον Φέστον, τὸν προεστάμενον τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀρχείων, ἵνα ὡς ἄλλος Ἀχιλλεύς αὐτὸς ἔχῃ τὸν Πατρόκλον του νεκρὸν, καὶ θυνοῦθ' ἐν μιμηθῇ τὴν κηδεάν, ἣν ὁ Ἀχιλλεύς ἐποίησεν εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ, καὶ ἣν ὁ Ὀμηρος τοσοῦτον θεσπέσια περιγράφει λεπτομερῶς ἐν τῷ Ψ τῆς Ἰλιάδος. Ἀλλὰ καίτοι

τοῦ Πατρόκλου ἡ κόνη ἐνεκλείσθη ἐν χρυσῇ κάλῃ, ἐκ τοῦ Ὀμήρου ὁμῶς γινώσκωμεν, ῥητῶς ἀποφαινομένου, ὅτι ἡ κάλῃ ἐκομίσθη εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ ὅτι ὁ τύμβος ἐκώθη ἄνω τῆς κόνης. Οὕτω ὁ τύμβος τοῦ Πατρόκλου ἔμεινεν ἀπλοῦν κενοτάφιον, ὁ δὲ Καρακάλλας, ὁ τοσοῦτον ἀκριβῶς πιθηκίζων τὸν Ἀχιλλέα, δὲν ἠδύνατο νὰ παρίδῃ τοῦτο, διὰ τοῦτο δὲ βεβαίως καὶ ὁ τύμβος τοῦ Φέστου μείνεν ἀπλοῦν κενοτάφιον. Ὅτι δὲ ὁ τύμβος τοῦ πύργου, περὶ οὗ ἀνωτέρω ὁ λόγος, εἶνε αὐτὸς τοῦ Φέστου ὁ τύμβος, ὁ ῥήτωρ θεωρεῖ ἐπικυρούμενον καὶ ὑπὸ τοῦ γιγαντεύου αὐτοῦ μεγέθους· διότι ἄνθρωπος μωρὸς μαινόμενος ὡς ὁ Καρακάλλας, ὅστις ἐπιθήκεν Ἀλέξανδρον τὸν μέγαν, καὶ τὸν πιστότατον αὐτοῦ φίλον ἀταράχως ἐφόνευσεν, μόνον τύμβον ἠδύνατο νὰ γείρῃ τῶν ἄλλων πάντων ὑπερέχοντα. Κατέλειπε δὲ ὁ κ. Σχλίσμαν πᾶσας αὐτοῦ τὰς ἐργασίας, σύριγγας, ὑπονόμους κτλ. ἐκκεκαλυμμένας, ἵνα δύνανται νὰ ἀπολαύσῃ τῆς θέας τῶν τόπων οἱ ἐπισκεπτόμενοι αὐτοὺς ἐκ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων.

Ἐν τῷ τύμβῳ τῷ καλουμένῳ «Τεπέ τὸν Βεσικίαν», ὅστις ἀποδίδεται τῷ Πηνέλεῳ καὶ ἔχει ὕψος 48 ποδῶν, ὁ ῥήτωρ ἔσκαψε μόνον ἐκ τῶν ἄνω σύριγγα 6 1/2 ποδῶν πλάτους καὶ μήκους. Τὸ ἔδαφος ἐνταυθα ἦτο λεπτόγεον ὡς ἐξ ἄμμου καὶ ἀνάμικτον μετὰ μεγάλων ὀγκολίθων, εἰς βάθος δὲ 44 ποδῶν ἐδρέθη ὁ βράχος, ἐφ' οὗ ὁ τύμβος κείται. Ἐντεῦθεν ἔσκαψε κατὰ μήκρος τοῦ βράχου τέσσαρας ὑπονόμους, ἐκάστην μακρὰν 18 ποδῶν καὶ 4 δακτύλων, ἀλλ' ἔχονος καύσεως οὐδὲν ἐδρέθη ἐνταυθα· ἐδρέθη ὁμῶς ἱκανὸν πλῆθος τεμαχίων παναρχαίων χειροποιήτων κυτρώων μεγάλων σπουδαϊότητος, ἀτίνα πρὸς μὲν τὰ ἐν Ἰσραὴλ ἐδρέθιντα οὐδεμίαν ἔχουσιν ὁμοιότητα, πολλὰν δὲ πρὸς ἐν Μελίτῃ ἀνακαλυφθέντα. Ἐτι ὀλιγώτερον εὐνοϊκὰ ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς διερευνησεως μικροῦ τινος τύμβου παρὰ τὸ Ἰλίον, ὡς καὶ ἄλλων δύο, ὧν ὁ ἕτερος παρὰ τῷ Κούμκιῳ θεωρεῖται ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου τῷ Ἰλίῳ ἀποδιδόμενος, ὁ δὲ ἄλλος, ὑπὸ τὸν Ῥοίτειον παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἑλλήσποντον κείμενος, θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Πausaniῶντος ὡς ὁ ὑπὸ τῆς θαλάσσης καταστραφείς τάφος τοῦ Ἀλκάνου, ἐπὶ τῶν λειψάνων τοῦ ὁποῖου εἰς τινα προεβόχον τοῦ Ῥοίτειου ὁ Ἀδριανὸς ἀνήγειρε τύμβον καὶ μικρὸν τινα ναόν.

Ἡ κυρία Σχλίσμαν, ἥτις ὡς γνωστὸν εἶνε γυνὴ Ἀθηναία καὶ ὑπῆρξεν ἀχώριστος τοῦ συζύγου αὐτῆς σύντροφος κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, ἀνέσκαψεν ἐν ἔτει 1873 τὸν μέγαν τύμβον τὸν λεγόμενον «Πασά Τεπέ», ὅστις κατὰ τὴν ὁμηρικὴν μαρτυρίαν συμπίπτει ἀκριβῶς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ τάφου, ὅστις ἀποδίδεται ἐκ τῶν θεῶν μὲν εἰς τὴν Ἀρὰδὸν Μύριναν, ἐκ δὲ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν βασιλίσαν Βάτειαν. Καὶ ἐνταυθα δὲ οὐδὲν ἐδρέθη ἔχονος ὅστων ἡ καύσεως, ὡς καὶ εἰς δύο ἄλλους ὑπὸ τοῦ κυρίου Calvert ἐρευνηθέντας τύμβους. Ἐπειδὴ δὲ ἐκτὸς τούτων 8 ἄλλοι τῶν κωνοειδῶν τύμβων ἐδρέθησαν ὅντις κενοτάφια, ὁ κ. Σχλίσμαν νομίζει ὅτι δύναται νὰ δεχθῇ ὅτι τοιοῦτοι εἶνε καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἀδιερεύνητοι εἰς τὸν τύμβον τῆς κοιλάδος τῆς Τροίας.

Περαιῶν τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ ὁ κ. Σχλίσμαν ἀνακοινεῖ ὅτι ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ ἐνεργήσῃ ἀνασκαφὰς ἐν Ὁρχομενῷ, τὸ δ' ἔργον τοῦτο θέλει ἐπιχειρήσει ἄμα ἐπανακάμψας εἰς Ἀθῆνας (πιθανῶς τὸ φθινόπωρον τοῦ τρέχοντος ἔτους). Τέλος δὲ ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα ὅτι «ἡ κριτικὴ τῆς σκαπάνης καὶ τοῦ λίθου» θέλει ἐξακολουθεῖ προαγομένη ὁσημέραι καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξαγάγει εἰς φῶς τὴν σκοτεινὴν προῖστορικὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλῃς ἐλληνικῆς φυλῆς. Ἐφθες, ἀναφωνεῖ ἐν τέλος ὁ ῥήτωρ, εἴθε νὰ ἀποδείξῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὅτι τὰ ἐν τοῖς θεσπέσις ὁμηρικῶς ποιήμασι ἀναγραφόμενα δὲν εἶνε μυθικαὶ ἀφηγήσεις, ἀλλὰ γεγονότα πραγματικά· εἴθε δὲ, ἀποδεικνύουσα τοῦτο, νὰ ἐξεγείρῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς πάντων τὸν εὐγενῆ ἔρωτα εἰς μελέτην τῶν ἐξόχων Ἑλλήνων κλασσικῶν, καὶ πρὸ πάντων τοῦ Ὀμήρου, τοῦ ἡλίου τούτου πάσης φιλολογίας. Ὑποβάλλων δὲ ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς πεφωτισμένης ταύτης ὁμηγύρεως τὴν βραχείαν ταύτην ἐκθεσιν τῶν ἐν Τροίᾳ ἀφιλοκερδῶν ἐργασιῶν μου, κῆλον θεωρεῖται ὡς ὑφίστην ἀμοιβήν, πρὸς ἣν ἀποδίδει ἡ φιλοδοξία μου, ἐὰν γενικῶς ἀνεγνωρίζετο ὅτι οὐσιωδῶς συνετέλεσα πρὸς ἔπαινον τοῦ ὑψηλοῦ τούτου σκοποῦ, εἰς ὃν ἀφιέρωσα τὸν βίον μου». Παρατεταμέναι καὶ ζωρεαὶ εὐφημαὶ ἐπηκολούθησαν τοῖς τελευταίοις λόγοις τοῦ κ. Σχλίσμαν, οὕτινος τὸ ἀνάγνωσμα μετὰ συντόνου προσοχῆς ἡκράσθη ὁλόκληρος ἡ ὁμηγύρις.

Ἐν Ἀθῆναις, τῇ 8 Αὐγούστου 1880.

*Κ